

Разматрање неких послова и задатака из дјелокруга ветеринарске инспекције

Година и по дана искуства примјене републичког Закона о мјерама за унапређивање сточарства и о здравственој заштити стоке даје могућност да се сагледа, колико је тај закон нашао своју практичну примјену у примјени зоотехничких и ветеринарско-санитарних мјера које треба да проведу одређене службе и органи управе.

Немамо намјеру да се упуштамо у разматрање оног дијела Закона који се односи на зоотехничке мјере унапређивања сточарства. Задржали бисмо се искључиво на дијелу закона који се односи на здравствену заштиту стоке, тј. на оним ветеринарско-санитарним мјерама о чијем се провођењу у живот старају ветеринарска инспекција и надлежни органи управе на нивоу општина. Сматрамо да је ово поглавље Закона изузетно важно, јер се његове одредбе односе на оне заштитне мјере од којих зависи здравље сточног фонда, извоз стоке, сточних производа и сировина на инострано тржиште и заштита људског здравља од великог броја заразних и других обољења која се посредством производа и сировина животињског поријекла или непосредно преносе са животиња на човјека. Ово поглавље важно је и због тога што се његовим одредбама обезбјеђују и извори финансијских средстава за провођење ветеринарско-санитарних мјера на којима се темељи здравствена заштита стоке.

Циљ нам је управо да размотримо примјену овог закона у сузбијању сточних зараза; промету стоке, сточних производа и сировина; клању стоке за јавну потрошњу меса заједно са кланицама и реализацији финансијских средстава која се законом обезбјеђују за ове намјене. Размотрићемо посебно свако од ових питања, да видимо шта је до сада постигнуто а шта је

остало накнадно да се предузме, да би се одредбе Закона у цијелости провеле у живот, тј. обезбиједило правилно функционисање стручне службе, односно ветеринарске инспекције у овим доменима њеног дјеловања.

Сточне заразе

Захваљујући у највећој мјери примјени имунопрофилактичних мјера које се у смислу Закона редовно проводе у границама расположивих финансијских средстава, можемо рећи да данас на подручју Републике скоро немамо оних класичних сточних зараза које су у годинама послје рата представљале праву опасност за сточарство. Ову констатацију најбоље потврђује податак да су 1968. год. на територији Црне Горе званично биле установљене само ове сточне заразе:

црни пришт у 2 општине у 2 дворишта на 3 угинуле животиње;

шуштавац у 1 општини у 1 дворишту на 1 угинулој животињи;

куга перади у 2 општине у 20 дворишта на 635 кошака;

шуга оваца у 1 општини у 1 дворишту на 1 стаду од 24 овце.

Ако се овоме додају и појединачни случајеви свињског врбанца који су се од случаја до случаја дијагностицирали у појединим општинама али се нијесу пријављивали јер су се обољеле животиње успјешно лијечиле, онда би то било све што можемо да кажемо о сточним заразама које се по Закону обавезно пријављују. Као што се види, многе друге сточне заразе (говећа туберкулоза, бруцелоза, бјесноћа, сакагија, дурина и др.) које су раније угрожавале сточарство припадају сада прошлости а кад је ријеч о Црној Гори, могли бисмо рећи да прошлости скоро припадају и оне епизоотије као што су: свињска куга, овчије богиње, слинавка и шап и неке друге којих већ дуже немамо на нашем подручју.

Овим не мислимо да тврдимо како на нашем подручју није било неких других болести и обољења код ове или оне врсте домаћих животиња, па чак и угинућа у мањем или већем проценту, али кад је ријеч о сточним заразама које се по Закону пријављују и обавезно сузбијају, онда овакво стање сточних зараза морамо оцијенити као успјех стручне службе, која је у смислу законских одредаба на вријеме предузимала превентивне имуно-профилактичне мјере, да не дође до њихове појаве. У овом домену своје дјелатности стручна је служба, односно ветеринарска инспекција извршила, како видимо, своје обавезе које јој је Закон ставио у надлежност. Могло би се само поставити

питање колико је овој служби у појединим општинама било омогућено, тј. стављено на располагању финансијских средстава, да прошири дијапазон имунопрофилактичних и ветеринарско-санитарних мјера ради максималне заштите сточног фонда на свом подручју.

Промет стоке, сточних производа и сировина

Насупрот успјеху који је стручна служба, односно ветеринарска инспекција постигла у сузбијању сточних зараза, не би се могло рећи да је то исто постигла и у контроли сточног промета. Напротив, прије би се могло рећи да у том инспекција није много учинила. Њој није успјело да проведе у живот законске прописе који би јој омогућили да подреди својој контроли сав сточни промет и да на тај начин обезбједи још један веома ефикасан механизам борбе против сточних зараза. Њени покушаји да то постигне остали су без успјеха, зато што нијесу имали довољно подршке надлежних општинских органа управе. То је у знатној мјери последица и несналажљивости ветеринарске инспекције, да смишљеним, упорним и досљедним инсистирањем укључи и све друге заинтересоване факторе на нивоу општине у рјешавање овог и сличних проблема из њене надлежности, који су од опште друштвеног интереса. Само се тиме може објаснити што у већини општина питање здравствених увјерења још није ријешено како треба; што су сточне пијаце неограђене, неуређене и препуштене нестручним лицима и незаинтересованим организацијама да њима располажу и управљају, а у појединим општинама још се расправља и о одређивању локације таквог једног објекта.

Разумије се да оваква неорганизованост сточног промета која води поријекло од укидања сточних пасоша (садашњих здравствених увјерења), омогућава трговачким предузећима, приватним трговцима, накупцима и шверцерима да откупљују и тјерају стоку без здравствених увјерења и ветеринарских потврда о прегледу не само из једне општине у другу него и из једне у другу републику, иако је то противно законским прописима. Какву то опасност представља у оним случајевима кад се негдје појави нека од оних епизоотија о којима је овдје било ријечи и какве економске штете заједница може имати од таквог — неорганизованог и неконтролисаног сточног промета, није потребно посебно истицати.

Не би се такође могло рећи да је ветеринарска инспекција у цијелости подредила својој контроли ни промет сточних сировина, производа и прерађевина. Врло се често дешава да такве пошиљке у унутрашњем промету не прате потврде надлежне инспекције о прегледу или да су такве потврде неисправне, нечитке и непотпуне, тако да не пружају никакву гаранцију о

исправности пошиљке која се транспортује превозним средствима на мању или већу удаљеност од мјеста производње. Понекад се такође дешава да превозна средства у којима се транспортују животне намирнице животињског поријекла нијесу претходно очишћена и дезинфикована иако је прописима предвиђено да се утовар не може извршити прије него што се транспортна средства не очисте и не дезинфикују, о чему треба да постоји потврда надлежног ветеринарског инспектора под чијом су контролом извршене такве предрадне.

Ако се зна да и сточни производи, сировине и прерађевине исто тако као и жива стока могу бити преносници сточних зараза и у најудаљенија подручја, онда није свеједно да ли ће такве пошиљке у мјесту поријекла бити прегледане прије утовара од надлежног општинског ветеринарског инспектора и снабђевене одговарајућом потврдом, као и потврдом да је превозно средство прописно очишћено и дезинфиковано. То је управо оно о чему је позван да води рачуна сваки ветеринарски инспектор, кад је ријеч о промету стоке, сточних производа и сировина, јер са становишта ширења сточних зараза није једнако ако је такав промет у цијелости обухваћен контролом ветеринарске инспекције или ако је само већим дијелом и повремено контролисан од стране инспекције. Мора се имати у виду да само једна непрегледна пошиљка било стоке или сточних производа и сировина може да паралише све оно што се савјесно и досљедно ради и предузима ради сузбијања сточних зараза и заштите људског здравља.

Контрола клања стоке за јавну потрошњу меса

Преглед стоке за клање и меса који врши ветеринарска инспекција у кланицама такође је један од њених веома одговорних задатака и врло важан филтер за откривање и сузбијање сточних зараза од којих неке могу да буду судбоносне по здравље потрошача меса. Осим тога, кланице у којима се коље стока за јавну потрошњу меса санитарни су објекти који се свакодневно чисте и повремено дезинфикују, па захваљујући редовном прегледу стоке прије клања и меса које потиче од заклане стоке, као и хигијенском одржавању кланичних објеката, не може се десити да месо које је прегледано, житосано и као такво пуштено у продајну мрежу, изазове било какве штетне посљедице по људско здравље.

Овдје, како видимо, ветеринарска инспекција не одговара само за здравствену исправност меса које потиче из кланица већ и за хигијену самих објеката у којима се коље стока од које то месо потиче. Ово наглашавамо из разлога што хигијена кланичних објеката игра велику улогу у заштити људског здравља, јер се у хигијенски исправним кланичним објектима не

може догодити да на месо које потиче од здравих животиња доспију тзв. тровачи меса који могу бити врло опасни за здравље потрошача таквог меса. Не може се догодити ни да месо од неке наоко здравствено сумњиве животиње изађе са кланице прије него што се утврди да ли је такво месо исправно тј. употребљиво за људску исхрану.

Ветеринарска инспекција прима на себе и посебну одговорност за исправност меса и хигијенско одржавање оних кланичних објеката из којих се извози месо на инострано тржиште. Ово из разлога што на инспекцију пада сва одговорност ако би се десило да поједине пошиљке меса које одлазе у иностранство буду враћене са границе или из дотичне земље због неисправности меса. Још теже су посљедице ако би се догодило да се обустави извоз због понављаних неисправности у вези са месом и хигијеном кланичних објеката, што се до сада, колико се тиче Црне Горе, није дешавало.

Како видимо, ветеринарска инспекција има у рукама контролу стоке за клање и месо које потиче од стоке заклане у кланицама. Међутим, познато је да се велики број стоке чије се месо кријући продаје за исхрану градског становништва у свим општинама, коље изван кланица и контроле ветеринарске инспекције. С обзиром на то што се клање такве стоке врши у скривеним нечистим просторијама, не постоји само опасност да се преко непрегледаног меса пренесе на потрошаче нека по здравље врло опасна сточна зараза него и да у месо које се добија из таквих просторија продру поменути тровачи меса, који се не виде на површини, а могу бити смртоносни по здравље људи који се хране таквим месом.

Искуство је показало да ветеринарска инспекција ову незакониту радњу кријумчара месом, и поред свих покушаја, није могла спријечити иако је своје пријаве органима гоњења заснивала на законским одредбама. Да се овај проблем ријеши, поред активности и досљедности ветеринарске инспекције у спречавању оваквог незаконитог рада, потребно је и шире учешће заинтересованих фактора на нивоу општине, јер овај проблем не само што нас враћа у примитивизам него врло озбиљно доводи у питање здравље грађана, који из незнања или из економских разлога (нижа цијена) купује непрегледано месо код кријумчара који кољу стоку изван кланица.

Финансирање мјера здравствене заштите стоке

Мјере које у смислу Закона предузима ветеринарска инспекција ради здравствене заштите стоке, условљене су финансијским средствима која јој стоје на располагању у ову сврху. Републичким законом о мјерама за унапређивање сточарства и о здравственој заштити стоке предвиђена су намјенска средства

која се искључиво могу трошити за мјере здравствене заштите стоке и за ветеринарско-санитарне прегледе који се тичу промета стоке, сточних сировина и животних намирница животињског поријекла. Дио ових намјенских средстава прикупља се од издавања здравствених увјерења (сточних пасоша) на посебан рачун општинских скупштина док се други дио остварује од поменутих ветеринарско-санитарних прегледа које врше стални и овлашћени ветеринарски инспектори.

Не бисмо се овдје упуштали у извлачење закључка да ли је на овај начин најбоље ријешено питање циркулације оног дијела средстава која инспекција остварује од ветеринарско санитарних прегледа, с обзиром на то што у већини општина у томе учествују и ветеринарске станице, јер ће приликом неких измјена и допуна поменутог републичког закона то питање бити подробније разматрано.

Овдје нас више интересује какав је до сада био прилив оних средстава од издавања здравствених увјерења (сточних пасоша). Од тога да ли су она довољна зависиће и обим превентивних мјера које стручна служба предузима у свакој општини.

Искуство које до сада имамо са овим средствима говори да се ни ветеринарска инспекција ни надлежни општински органи управе који треба да помогну рјешење овог питања нијесу изборили да се одредбе Републичког закона о овом питању потпуно примјењују у пракси, тј. да се намијењена средства у цјелини прикупљају и користе у предвиђене сврхе. Може се рећи да ни једна петина ових намјенских средстава није реализована, а у неким општинама она су толико незнатна, да се са њима не могу предузимати никакве мјере превентивне заштите стоке од сточних зараза.

Проблем је утолико значајнији уколико се има у виду да неке општинске скупштине на рачун ових средстава нијесу у свом буџету обезбиједиле друга средства за сузбијање и спречавање сточних зараза, па је тиме онемогућено стручној служби да такве мјере примјењује у духу закона и у интересу здравствене заштите сточног фонда. То свакако није оправдано, па чак ни ако би се намјенска средства у потпуности реализовала, јер се прво мора процијенити да ли су та намјенска средства довољна за сврхе за које су предвиђена, па онда донијети такву одлуку. Тим прије што општинске скупштине нијесу искористиле своје право и обавезу да, указујући помоћ ветеринарској инспекцији, предузму потребне мјере како би се сва намјенска средства од здравствених увјерења прикупљала на посебни рачун и користила мјесто буџетских средстава која су се ранијих година за исту сврху одобравала.

Према томе, да би намјенска средства од здравствених увјерења притицала у оном обиму какав је могуће очекивати и за толико ослобађала редовна буџетска средства која се за спречавање и сузбијање сточних зараза законски морају обезбјеђи-

вати, општинске скупштине мораће се више заинтересовати да се сточне пијаце у смислу Закона што прије ограде, уреде и предају на управљање оним организацијама, односно установама које ће их са више разумијевања и интересовања одржавати и користити приходе који се са њих убирају за чишћење, повремену дезинфекцију и остало. У противном, сточне пијаце би могле да постану извор сточних зараза. Осим тога, мјесне канцеларије би се морале више бринути о издавању здравствених увјерења (сточних пасоша) што им уосталом и Закон ставља у надлежности, што је нарочито важно, користећи се свакодневним контактима упознавати сточаре на свом подручју са прописом да се стока не може тјерати на сточну пијацу, у кланицу или било куда ван граница општине ако власник није прибавио здравствено увјерење које ће му приликом контроле служити као доказ да је стока здрава и да не потиче из мјеста у којем се појавила нека сточна зараза.

Ветеринарска инспекција мора се такође још више ангажовати у организационим питањима која се односе на сточне пијаце и здравствена увјерења и код надлежних органа општине и одговорних функционера инсистирати да се ријеше ови проблеми, који отежавају или онемогућавају рад инспекције у пословима и задацима који су јој Законом стављени у надлежност.

Ово су углавном најважнија питања из дјелокрута ветеринарске инспекције која смо жељели да истакнемо, јер она имају шире друштвено значење и не зависе само од активности и дјеловања ветеринарске инспекције, па је зато у интересу општинских скупштина и заједнице у цјелини да у рјешавању оваквих питања и проблема учествују и сви други заинтересовани фактори на нивоу општина.